

ОСОБЛИВОСТІ СФЕРИ ОБОРОНИ ЯК ОБ'ЄКТУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Андрій Іванович ПОТІХЕНСЬКИЙ,

*здобувач ЗВО «Відкритий міжнародний
університет розвитку людини «Україна»*

Сфера оборони посідає особливе місце в системі публічного управління держави, що зумовлено її стратегічним значенням для забезпечення національної безпеки, суверенітету та територіальної цілісності України. Як об'єкт адміністративно-правового регулювання вона характеризується підвищеним рівнем публічно-владного впливу, складною структурою суб'єктів управління та наявністю спеціальних правових режимів. Зазначені обставини обумовлюють застосування специфічних адміністративно-правових механізмів, форм і засобів регулювання, спрямованих на забезпечення належної організації, координації та контролю діяльності у сфері оборони. Характерними особливостями оборони, які зумовлюють подібний підхід, є наступне.

В першу чергу, вона передбачає протидію такому суспільно- та державо-небезпечному явищу, як збройна агресія. Остання досить детально описана в статті 1 Закону України «Про оборону України». Відповідно до положень документу збройна агресія визначається, як застосування іншою державою або групою держав збройної сили проти України, а також будь-яка з таких дій: 1) вторгнення або напад збройних сил іншої держави або групи держав на територію України, а також окупація або анексія частини території України; 2) блокада портів, узбережжя або повітряного простору, порушення комунікацій України збройними силами іншої держави або групи держав; 3) напад збройних сил іншої держави або групи держав на військові сухопутні, морські чи повітряні сили або цивільні морські чи повітряні флоти України; 4) засилання іншою державою або від її імені озброєних груп регулярних або нерегулярних сил, що вчиняють акти застосування збройної сили проти України, які мають настільки серйозний характер, що це рівнозначно переліченим вище діям, у тому числі значна участь третьої держави у таких діях; 5) дії іншої держави (держав), яка дозволяє, щоб її територія, яку вона надала в розпорядження третьої держави, використовувалася цією третьою державою (державами) для вчинення вищевказаних дій; 6) застосування підрозділів збройних сил іншої держави або групи держав, які перебувають на території України відповідно до укладених з Україною міжнародних договорів, проти третьої держави або групи держав, інше порушення умов, передбачених такими договорами, або продовження перебування цих підрозділів на території України після припинення дії зазначених договорів [1].

Друге, на що варто звернути увагу, є те, що оборона характеризується високим ступенем національної важливості, адже її належна організація та ефективне проведення є запорукою збереження державного суверенітету,

незалежності та територіальної цілісності України у разі збройної агресії. Кожна з представлених категорії має фундаментальне значення для існування країни та українського суспільства, як самостійної нації. Так, відповідно до Декларації про державний суверенітет України від 16.07.1990 №55-XII останній передбачає верховенство, самостійність, повноту і неподільність влади Української Республіки в межах її території та незалежність і рівноправність у зовнішніх зносинах [2]. Постановою Верховної Ради Української РСР «Про проголошення незалежності України» від 24.08.1991 №1427-XII декларувалась незалежність України, як самостійної держави із недоторканою та неподільною територією де мають чинність та можливі до застосування лише її Конституція і закони [3].

Наведені положення лягли в основу чинної Конституції України від 28.06.1996 №254к/96 де визначено, що Україна – це суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава. Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Право визначати і змінювати конституційний лад в Україні належить виключно народові і не може бути узурповане державою, її органами або посадовими особами. Ніхто не може узурпувати державну владу [4]. Щодо територіального устрою, то згідно Розділу IX Конституції останній ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади, збалансованості і соціально-економічного розвитку регіонів, з урахуванням їх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій [4].

Третій важливий момент змісту оборони полягає у наявності двох полюсів даної категорії. З одного боку, остання передбачає проведення бойових дій, що є формою застосування з'єднань, військових частин, підрозділів (інших сил і засобів) Збройних Сил України, інших складових сил оборони, а також поліції особливого призначення Національної поліції України для вирішення бойових (спеціальних) завдань в операціях або самостійно під час відсічі збройної агресії проти України або ліквідації (нейтралізації) збройного конфлікту, виконання інших завдань із застосуванням будь-яких видів зброї (озброєння) (Закон України «Про оборону України» від 06.12.1991 №932-XII) [1]. Реалізуючи їх уповноважені суб'єкти забезпечують відсіч збройної агресії і, таким чином, зберігають національний суверенітет, територіальну цілісність та державну незалежність. Водночас, ефективному проведенню бойових дій передують значний масив організаційно-управлінських, матеріально-технічних та інших кроків, які створюють їх ресурсну, фінансову, кадрову основу.

Серед специфічних ознак оборони, як об'єкту адміністративно-правового регулювання, не можна залишити поза увагою особливий суб'єктний склад. Відповідно до чинного законодавства України організація та реалізація оборони покладається на обмежене коло уповноважених осіб. До системи останніх згідно із положеннями Закону України «Про національну безпеку України», іншими нормативними актами, відносяться: Міністерство оборони України, Збройні Сили України, Державна спеціальна

служба транспорту, Міністерство внутрішніх справ України, Національна гвардія України, Національна поліція України, Державна прикордонна служба України, Служба безпеки України, Антитерористичний центр при Службі безпеки України, Служба судової охорони, Управління державної охорони України, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, розвідувальні органи України, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну військово-промислову політику тощо [5].

У підсумку можемо констатувати, що адміністративно-правова урегульованість оборони України обумовлена рядом притаманних даній категорії характеристик, які підкреслюють її важливість для нормального функціонування держави та життєдіяльності нації, а саме: 1) оборона націлена на протидію найбільш деструктивному для країни явищу – збройній агресії, яке зумовлює руйнування, гостру нестабільність економіки, загибель людей тощо; 2) якісна організація роботи оборонного сектору надає можливість захистити та зберегти державний суверенітет, незалежність та територіальну цілісність України; 3) двополярність категорії, що передбачає проведення не тільки бойових дій, але і забезпечення військ; 4) оборона країни організовується, забезпечується та реалізується спеціально уповноваженими на це суб'єктами, визначеними положеннями Законів України «Про оборону України» та «Про національну безпеку України».

Список використаних джерел:

1. Про оборону України: закон від 06.12.1991 №1932-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. №9. Ст.106.
2. Декларація про державний суверенітет України: декларація від 16.07.1990 №55-XII. Відомості Верховної Ради УРСР. 1990. №31. Ст.429.
3. Про проголошення незалежності України: постанова, акт від 24.08.1991 №1427-XII. Відомості Верховної Ради України. 1991. №38. Ст.502.
4. Конституція України: закон від 28.06.1996 №254к/96-ВР. Офіційний вісник України. 2010. №72/1. Ст.2598.
5. Про національну безпеку України: закон від 21.06.2018 №2469-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2018. №31. Ст.241.